

Slovenski Pravniki.

Leto XXIX.

V Ljubljani, 15. julija 1913.

Št. 7.

Moč sodne poravnave brez „izvršilne klavzule“.

V tem listu objavljena odločba vrhovnega sodišča od dne 1. aprila 1913 oprav. šte. R VI 81/3, glej stran 174 tega letnika, je dala povod za to-le razpravico v prvi vrsti radi tega, da ne prodro napačni nazori, ker pravi odločba med drugim na primer: »Pustimo strani, ni li bila zavrnitev izvršilnega predloga neopravičena radi pomanjkanja izvršilne klavzule, ampak opravičena iz drugih razlogov, zakaj pri sodnih poravnavaх za izvršljivost ni potreba, da se izrečno pripozna izvršilna pravica (§ 1 šte. 5 izvrš. reda, § 204 in sl. civ. pr. r.). Toda formalno je postal prāvomočen sklep, s katerim je bil izvršilni predlog zavrnjen. Tožnik ne more več voditi izvršbe, zato je moral tožiti, da pride do pravice po poravnavi, katere razlaga je sporna. Da se je rekurz opustil, more pač vplivati na odločitev o stroških, ne izključuje pa to pravdne poti.« Pripomniti je treba, da smatramo, da je ta odločba čitatelju znana in da ta spis nima, niti noče imeti nikakega polemičnega značaja tem manj, ker poprej navedenim izvajanjem ne gre očitati nepravilnosti, saj v bistvu ne, marveč nam gre v prvi vrsti le za priliko, spregovoriti o značaju poravnave sploh in posebno še o značaju sodne poravnave, o tvarini našega civilnopravnega postopka, ki je izredno malo obdelana.

Pravniku in nepravniku je iz življenja znano, da sodna poravnava pravdo zaključi. Civilnopravdni red navaja sodno poravnavo pod posebnim zaglavjem (§ 204 sl.). Po zakonu je torej v vsaki pravdi priložnost, poskušati in doseči poravnavo pred sodnikom. Ako se poravnava dožene, preneha pravda kakor končana s poravnavo, ali z drugo besedo, poravnava je bila sredstvo za končanje pravde. Posledica tega je, da mora teči pravda, če se sproži na temelju poprejšnje sodne poravnave, čisto iznova in tako, da je za spornike nemogoče, na ta ali drugi način oživiti poprejšnje, s sodno

poravnavo končano postopanje predpravde. Ugovor že tekoče pravde mora propasti. Kar tukaj omenimo, da navaja izvršilni red (§ 1., št. 5) sodno poravnavo kot izvršilni naslov baš radi tega, ker računa z njo kot pravnim sredstvom.

Gotovo je dalje, da sodna poravnava ne ustvarja pravne moči. V prihodnji pravdi ni dopusten ugovor pravnomočnosti (*exceptio rei judicatae*), ampak le materialnopravni ugovor novotvorne pogodbe (*exceptio rei transactae*).

Izvršljivost poravnave je čisto drug pojem, od poprejšnjih dveh popolnoma različen. Le toliko odgovarjajo prejšnje besede na vprašanje, kolikor smo rekli, da zakon (§ 1 št. 5 izvr. r.) navaja sodno poravnavo kot izvršilni naslov. Nesodne poravnave iščemo med izvršilnimi naslovi zamen.

Ako uvažujemo, da se ugovor pravnomočnosti sodne poravnave ne da uveljaviti in da je torej sodna poravnava v materialnopravnem oziru navzlic pravnim predpisom v istem redu, kjer so nesodne poravnave, da torej nikakršna poravnava ne velja za več, kakor za novacijo, potem je očitno, da je razlika med sodnimi poravnavami in nesodnimi poravnavami (na izjeme, v posebnih zakonih na prim. poravnave posredovalnih uradov, se tu ne bomo ozirali) le na polju splošne izvršljivosti, in sicer taka, da na podlagi nesodne poravnave ne moreš izvršbe zahtevati nikoli, na podlagi sodne poravnave pa načeloma vedno. Ker sta pravna moč in izvršljivost tako totalno različna pojma, sledi jasno, zakaj med ugovori, pravdo ovirajočimi (§ 261 civ. pr. r.), sodne poravnave ni, in zakaj med izvršilnimi naslovi (§ 1. izvrš. r.) nesodne poravnave ni. Mimo prednosti splošne izvršljivosti ima sodna poravnava le še eno prednost pred nesodno, pa le okrajnosodna poravnava, in sicer to, da je veljavna in torej tudi v splošnem zmislu izvršljiva celo brez poprejšnje tožbe (glej § 433. civ. pr. r.).

Sodna poravnava je torej pogodba liki vsaka poravnava, toda uživa čast, da zaključuje pravdo, in daje v principu vedno naslov za izvršbo. Zaključuje pravdo. Nesodna poravnava je ne zaključuje. Napačno je, pravdo izkazati za končano po nesodni poravnavi. Pravilen je le umik tožbe, — ta konča pravdo, — ali pa počivanje postopanja, — ta povzroča, da pravda še teče, oziroma visi. — V praksi se v tem pogledu mnogo greši.

Sodni poravnavi je zagotovljena izvršljivost vobče. S tem še ne velja, da mora biti izvršljivosti in concreto deležna vsaka sodna poravnava. Kakor vsak drug izvršilni naslov, mora imeti i sodna poravnava tiste bistvene materialne in formalne znake, ki in concreto ustanavljajo izvršljivost, t. j., ki omogočujejo izvršitev izvršbe in s tem dovolitev izvršbe kot začetek izvršitve. Zato izreka § 7. izvrš. r., da se sme dovoliti izvršba le, če razvidiš iz izvršilnega naslova, kdo je upravičen, kdo zavezan, kaj so predmet, vrsta, obseg in čas dolžne dajatve ali opustitve; bistven pogoj je sicer tudi ta, da je za dajatev določeni rok potekel, a v zakonu ni izrečeno, da bodi razviden ta pogoj iz istega izvršilnega naslova, ker se itak nikakor ne sme dovoliti izvršba pred pretekom tega roka. To pragmatično interpretacijo popolnjuje na logičen način notranja razlaga le s tem zaključkom, da mora biti kot kriterij za izvršilnega sodnika ali razviden dajatveni rok iz samega izvršilnega naslova, ali pa razviden iz izvršilnega naslova vsaj tisti dogodljaj ali tisto dejstvo, od katerega je zavisna imenovana izvršitev. Zakaj inace izvršilni sodnik ne more zakonito ustreči z dokazom, da je rok potekel, odnosno da je nastopil pomembni dogodljaj.

Denimo, da se je sodna poravnava zapisala tako-le: »Stranki se poravnata, da pripoznata mejo, kakor jo kaže zemljiškoknjižna mapa.« Ker mora, da postane deležna izvršilne moči, sodna poravnava imeti v svoji vsebini zavezo za dajatev (v širšem pomenu pojma), vidimo, da ta poravnava, podobna nekako v *actio communi dividundo* poteklemu »*judicium duplex*«, ni izvršljiva že radi tega, ker bi besedilo poravnave, tako zapisano makar v tenorju sodbe, podalo le k večjemu ugotovitev katexohen. Ker nobena dajatev ni izražena, sodnik ne more spoznati niti mu zahtevajoči upnik ne more zakonito ustreči z dokazom, da je rok potekel, odnosno da je nastopil pomembni dogodljaj.

Mogoče je, da ima odločba vrhovnega sodišča baš te razloge v mislih kot tiste razloge, po katerih se je moral izvršilni predlog odbiti. Toda temán ostane pasus, ki pravi, da utegne imeti opustitev rekurza vpliv na odločbo o pravnih stroških druge pravde. Zdi se nam, da je vse eno, po katerem razlogu se je predlog zavrnil, če je kar jasno, da je moral biti zavrnen pa iz drugega razloga, kakršnegakoli, bodisi iz zgoraj navedenega ali pa n. pr., ker predlog ni bil izvršilnemu naslovu prilagoden, ker se mora oni strogo držati

besedila zadnjega itd. Tako namigavanje torej ni daleč od pojmovne jurisprudence in more provzročiti le zmešnjavo. Pa to le mimogrede. Zanima nas izrek odločbe, da zavrnitev ni bila opravičena radi pomanjkanja izvršilne klavzule, zakaj pri sodnih poravnavaх za izvršljivost ni potreba, da se izrečno pripozna izvršilna pravica.

Kaj je »izvršilna klavzula«? Gotovo ne bo ugovora, če rečemo, da ta pojem ni nikak terminus technicus, marveč nekako vulgaren, med pravniki po krivici rabljen izraz, netehničen, pa ohlapen. Po navadi se izraža s tem izrazom znani, malodane v vsaki sodbi se nahajajoči pasus »tekom 14 dni pod izvršbo«. Saj zdi se nam, da je izvršilni sodnik, tej navadi vdan, pogrešil dajatve »tekom roka x pod izvršbo« in da je to-le hotel označiti, izrekši, da manjka izvršilna klavzula. Če je odločba vrhovnega sodišča sledila temu pojmovanju, potem nima prav, ker manjka rok, ki bi imel biti določen za dajatev, a ga ni. V protislovje pride potem sama s seboj (glej oddelek 2.) in v navskrižje s poprejšnjimi in poznejšimi izvajaji (glej 1. in 3.) O exceptio rei transactae se more odločiti le s sodbo (1.), in pri tolmačenju poravnave išči pravo pogodbeno voljo strank (3.), vzlic temu pa je tožniku zameriti, da ni rekuriral (2.). — Spori o sodnih poravnavaх, pa naj si bo le rok dajatve sporen, ne spadajo v rekurzno postopanje, marveč v pravdo.

Mogoče pa je, da odločba deli tisti privesek v dva dela — prvi del »tekom roka«, drugi del »pod izvršbo« — in da smatra za izvršilno klavzulo le besedici »pod izvršbo«. Potem je seveda stvar drugačna. Ako se je v poravnavi pred sodnikom vse, kar treba, in tudi rok dajatve zabeležil, potem pomanjkanje besedic »pod izvršbo« očigled določbam §§ 1., št. 5 izvrš. r. in 204. sl. civ. pr. r. ne pride v poštev, ker je sodnim poravnavaм načeloma priznana izvršljivost in ni določbe, ki bi to »izvršilno klavzulo« posebej predpisovala. Toda dovolimo si izreči, da je razlikovanje v tem zmislu prej prevelika nego majhna natančnost, ki tudi nima pomena, nego za konstruktivno pravno vedo.

Vzlic temu, da v tem zmislu ni treba, da je sodni poravnavi izrečno pripoznana izvršilna pravica, in vzlic temu, da je sodna poravnava tudi in concreto opremljena z vsemi znaki, ki so potrebni za izvršljivost, spada vsak spor iz take poravnave pred rednega civilnega sodnika, da sodi, če se razvije spor o razlagi poravnave. Ako je zahtevajoči upnik uvedel na podlagi take sodne poravnave

izvršbo, se zavezanec ne bo mogel braniti drugače, kakor s primerno tožbo proti zahtevajočemu upniku, učinek izvršbe pa bo poskusil preprečiti s tem, da bo predlagal ev. odgoditev izvršbe.

Da ni možen, niti upravičen ugovor nedopustnosti pravne poti, je potemtakem jasno, toda ne tajimo, da bi bila pridobitev za sigurnost pravnega života velika, če bi se tožbe o poravnava h omejele le na slučaje nesodnih poravnava h in zgolj tistih sodnih poravnava h, ki in concreto niso izvršljive.

Dr. Fran Goršič.

Pragmاتیčna sankcija.¹⁾

Avtentične besede s pojasnili in predstavami po naročilu c. kr. ministrskega predsednika Karola grofa Stürgkha izdal dr. Gustav Turba, vseučiliški profesor.

I.

Ta za vse avstrijsko državoslovje prevažna knjiga, izdana po naročilu ministrskega predsednika, je prišla pač nekaj pozno na svetlo, vendar nikakor prepozno. Bil je zanjo skrajni čas in še sedaj obeta obile koristi. Pri danih razmerah je bila torej kaj srečna misel za izdajo te knjige ob dvestoletnici pragmاتیčne sankcije, a ne le srečna misel, nego velezaslužno delo. To delo naj bo v prihodnje državni pravec za način, kako je z znanstveno objavo zgodovinskih temeljnih virov slaviti državna slavja. Dejstvo, da je bilo treba dveh stoletij, predno se je rodila naslovna knjiga, je pač slabo znamenje za naše državljansko znanstvo in obenem dobro znamenje za novi mlajši rod učenjakov na polju avstrijskega državnoznanstva.

Iz pisateljevega predgovora k naslovni knjigi je posneti, da je najvažnejši del te knjige pisatelj izdal ne dolgo tega v poletju 1912 v delu: Temelji pragmاتیčne sankcije.²⁾

Na drugi strani je posneti iz spremnice ministrskega predsednika Karola grofa Stürgkha samega velevažnost pragmاتیčne sankcije, iz katere je zrasla nedeljiva in nerazrušljiva

¹⁾ Die pragmatische Sanktion, autentische Texte samt Erläuterungen und Übersetzungen im Auftrage des k. k. Ministerpräsidenten Carl Grafen Stürgkh, herausgegeben Dr. Gustav Turba a. ö. Universitäts-Professor; mit 29 Faksimile Tafeln, 5 Text-Abbildungen und einem Bildnisse.

²⁾ Die Grundlagen der Pragmatischen Sanktion. II. Hausgesetze — Wiener Staatswissenschaftliche Studien, XI. Band 484 Seiten, Wien u. Leipzig.